

ACC. N:R M. 15349: 1-15.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Sigfrid Svensson, Hööv*
Härad: *Frösta* Berättare: " " "
Socken: *Hööv* Berättarens yrke: *f. d. vagnmakare*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1880* i *Hööv*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Man och kvinna. s. 1-15.

N. No. 39

16/10-61

Man kan ju ha olika pretentioner på en kar.
Annars i regel tycker kvinnor om stora å kraftiga
manfolk med ett rasht uppträdande å god hållning,
han får inte vara blyg som en kvinna utan öppen
å frimodig, en sådan man har i regel kvinnfolkstykke.
En man bör vara artig å uppvaktande mot sin dam
låta henne taga först av anrättningarna, å låta henne
gå först genom den av honom öppnade dörren, i
motsatt till detta räknas som ohöviskt. Innan kvinnan
hade rösträtt var det ju bara mannen som bestämde över
det hela å då gällde det ju att avgöra allt så hedersamt
som möjligt. Ömhetsbetygelser av en man vid olycksfall
å då människor var i nöd kunde inte vara klandervert.
En man utan pengar kniv å klocha var inte mycke
till man, men sedan berodde det på vad sysselsättning
han hade om han behövde förshin å yxa. Flatt å häpp
hör ju nästan till en kar, förr var det inte mycke till kar
om han inte hade skägg numera är det mest en mode sak.

I min ungdom var det en tid då alla ungdomar för där
över både flickor å pojkar och då på övereran blev dom mäs-
te ynglingar tatuerade i regel både på armar å bröst så var
dom lätta att känna igen för tatueringen gick inte att tvät-
ta bort, män som hade förkärlek för smycke å prydnader
betecknades som femina. Vilka slags prydnader en man
kunde bära berodde helt på vad slags man han var, var
han skytt eller militär, var det ju många utmärkelser
som kunde komma honom till del, skyttmärke å me-
daljer av skilda slag, brons silver å guld, Högre stats-
känstemän har ju alla var sin beteckning å därtill
kan ju komma olika slags utmärkelser stjärnor å ord-
nar. Jag anser att det inte alls är opassande för mannen
att känna till å taga i befattning med blomster å örter.
Militär kunskaper är nog helt för männen. Säkallade
kloka var i regel inte mycke ansedda. En man som syss-
lade mycke med poesi kallas skald. Om en man spelade
och sjöng kunde det vara många sorters instrument som passa-
de

Mannen i huset hade i regel ett särskilt rum som kallades kontor och där var den viktigaste möblen ett skrivbord med tillhörande skrivbordstol. skrivbordet var för det mesta inret med skåp å lådor som alla kunde låsas, var det något större ^{huss} fanns det gärna kassaskåp, skrivmaskin å räknemaskin. Var det stora söner i familjen hade dom sina egna rum. Speciellt kvinnliga egenskaper fins många. som för var det speciellt kvinnoarbete att mjölka en ko, men sedan mänskor varit i Amerika å sett att i det landet var det mest karkor som utförde det arbetet så kunde det väl gå här också, å de går. Tvätt gälskurning fönsterputs dammning bäddning m.m. anses ju för kvinnoarbete. Idealet för en kvinnas utseende å uppförande kan ju skifta, men i allmänhet tycker man om en smärt å rörliq kvinna med god omdömningsförmåga å ett trevligt sätt, och kunnig i alla husliga göromål, en sådan kvinna hade karltycke å var i regel efterstävanivård. en kvinna skulle vara ömmande å hjälpsam mot alla yngre i släktet

Husmodern respekterades i regel i familjen så att man tog hänsyn till hennes omdömande då det gällde tillställande av bjudningar etc., att hon ensam ledde hushållet, innehade alla nycklar till förråd och utrymme etc? Rangordning fanns i regel vid matbordet. hufvudern satt vid brödrändan älsste sänen till höger om honom på långbänken vid väggen å sedan allt efter ålder å så till sist drängarna, på bänken framför bordet satt husmodern närmast familjefadern, å så döttrarna efter ålder sedan jungfrurna, alla åt av samma rätter men husbondefolket tog först. Kvinnans ställning utom hemmet var fri, hon fick umgås med vilka hon trivdes. att en kvinna var alls inte oanständig för hon badade ute, i min ungdom förekom det aldrig att kartor å fruntimer satt ihop i kyrkan utan där fick man dela på sej damerna hade halva kyrkan å manfolket halva, förr fick inte kvinnan deltaga i stämmor etc? Om kvinnan blev änka å egendomsägare var hennes rättigheter precis som mannens.

Kvinnans klädsel numera är ganska fri, hon kan klå sej presis villhet som passar sej bäst äfter arbetet, hon kan komma i långbyxor när det passar å förkläde när de passar å tjolar när det passar bäst. och smycke när så fordras. Förr hade ofta flickor sin egen kista eller skrin, där hon samlade både likt å oliket till hemgiften, villhet var alla flickors stolthet att visa sina samlingar i kistan, i kistans venstra gavel var en extra låda som kallades laddika där förvarades smycken å små presånter, brevbuntar å andra små hemligheter som inte visades för vem som hållst, där var alltid lite hemligheter med att öppna denna låda, så den som inte var inmvigd i hemligheterna fick allt ^{stå} utan för. Yngre kvinnor bar för det mästa håret bart, uppsatt med en knut i nachen, även var det kortklippta damer, villhet var ju mycke bekvämt för dem som hade mycke att stå i med, å för dem som hade värk i armarna.

En kvinna fick sköta sig anständigt i alla mätto
å ^{da} ansågs hon för hedersam, en kvinna som fick barn
före äktenskapet ansågs för en slingka, en änka med
oäkta barn var i samma klass, en kvinna som hade
barn före äktenskapet fick i regel inte vara så pretan-
siös, utan ^{hon} fick ha överseende med mannens föregående
även hon. Förr var det mycke opassande för en kvin-
na att sitta gränslösa på en häst, eller över huvud taget
nylra med hästar, sj häller var ^{det} passande för en kvinna
att ta befattning med en tjur. Ofta var det kvinnor som
kunde trolle o. dyl? jorde man en kvinna förmycke
emot fick man vara beredd på häntd, om man var
stadd i ett ärende å mätte en gammal kvinna betydde
detta i regel otur, så då kunde man lika gärna vända om.
Men om en kvinna som var stadd i ärende mätte en an-
nan kvinna det betydde ingenting. Kymodigheter i
klädsel är det nog kvinnor som är först färdiga.
Kvinnfolken i huset hade sina särskilda rum och ligg-
plattser

Under sommaren var det ofta att liggplattorna anordnades på vindrum där som inte var eldstad, centralvärme har tillkommit på senare åren, Endast som barn delade bror & syster bädd. Alla hantvark passade för en man, sen kunde det ju vara att välja vilket denna mans krafter & fallenhet passade för, en som var klen & spinkig passade ju bäst till urmakare eller skräddare, stora kraftiga pågar kunde ju bli vagnmakare eller järnarbetare, allt efter fallenhet & lust, ryktare eller stallskötare, voro förr inte mycke ansedda, men en kontorsmätiska som alltid går snycht klädd den lyfter man gärna mer på hatten för, Innan män skor varit i ctmeriska & sett att där är det ett manligt göre att mjölka kor, så var det mycke förnedrande för mannen att sätta sej till en ko & mjölka, i regel är det ju kvinno göra att laga mat, men det fins menn som inte är så bortkomna där håller, bärplockning hör ju måst ungdommar till, höröfning var ju måst kvinnoarbete.

På hem av olika slag för män, är det ofta att dom lär sig att väva. Portrækt var det förr mäst manliga numera är det mäst kvinnliga, att höra hästar hör ju mäst mannen till liksom arbete vid husbygge. I fäbodarna är iblan arbete för en kar också att bättra på stallar å stintans bostad m. m. I större kök använde dom ofta pojkar i köket att bära in ved skala potatis m. m. Vallningen av storboskap på gården hörde pojkarna till, å flickorna hade kalkonor gåss ankor å höns att hålla reda på. Allt arbete som var förmycke ensidigt var menligt för en pojke som sådan. En själförsörjande kvinna kunde ha många yrken eller sysselsättningar att välja på, hon kunde vara kokerska servitris kassörska sekreterare m. m. att gå ikring som tvätterska var ju inte särskilt ansett. Vid sjukdomsfall var det ju mäst kvinnan som kunde hjälpa å bistå sin nästa, att gräva i jorden å sprida gödning så lin m. m. hörde mannen till.

2 Norrländska
föreläsningar
se brev ink.
11/11 61

Alla smådjur i ladugården, som kalvar m. f. åläg det särskilt kvinnan att pyssla om, en kvinna deltog sällan i några körstor, någon hjälp av mannen hade kvinnorna sällan då det gälde tvätt stryking städning å dammning. Vid slotter arbete var det mannen som skötte lien å kvinnan rivan, vid lövtäkt var det mannen som skar grenar å kvistar å kvinnan buntade dessa kvistar i små buntor så lövet hade lätt att torka å så hängdes dessa buntor upp var för sig, så dom fick inte ligga i en hög. Klade man å kvinna arbetat tillsammans i skogen, så i regel var det kvinnan som fick ha matbestyr på så sätt fick hon längre arbetstid än mannen. Ett arbetslag av bara män gick det alltid lite friare tillväga, än när dom hade en kvinna med i laget att taga hänsyn till, men det kunde vara arbetslag där det kunde vara bra att ha en kvinna med i laget isynnerhet när det var yngre clemänt med i laget, lite skämt förekom alltid.

Då det gällde taklagsöl var var det mäst manfolk med i gänget, män hade kvinnor varit med i arbetet fick dom också vara med å fästa, så kunde det bli dans, om någon i laget kunde traktera nåt instrument hålst harmonika, sedan hade folket på landet alla möjliga gillen, som slätteröl, skördegille, brytegille, klinegille etc. Om en grupp kvinnor ensamma firade en arbetsfäst eller överhuvudtaget var sällskapligt tillsammans och ^{en} man inträdde blev det strax tyst, det liksom passade inte med bora en man då var stämningen förstörd. Tid barnafödslor brukade för det mästa mannen hålla sej borta, det fick jordegumman sköta om, mannen var i regel lite orolig så han sökte sig gärna bort till manliga kamrater. Glade man barnsång i huset blev en främmande man inte mycke välkommen. Tid barndop skulle det hålst vara en man som bar barnet om det var ett flickebarn å tvärt om, om det var ett gäsebarn. Det var mycke viktigt att utse präktigt folk till barnets faddrar

Vid bröllop skulle helst bänemannen vara manlig. Att de ogifta unga männen hade några uppdrag att fylla före bröllopet som någon kvinna eller flicka inte fick vara med om har jag aldrig hört talas om. Före ett bröllop hade kvinnorna mycke att bestyra allting skulle pyntas upp å allt vad brudparet tillhörde skulle ordnas på bästa vis så att det tog sej något ut, skulle bröllopet vara i ett hem fick gästar å flickor gemensamt hjälpa till att ordna ett alltare m.m. som skämt vid bröllop bytade ofta ungdomarna kläder man å kvinna, villhet i regel blev upphov till mycke skratt. särskilda marshallkar var i regel utsedda att uppvakta brudgummen å särskilda tärnor att uppvakta bruden. I bröllopet gick brudparets föräldrar först. I kyrkan under vigselakten var det tärnorna till höger å marshallkarna till venster om brudparet.

Vid dödsfall var det näst kvinnor som fick iordning-
ställa liket isynnerhet när det var kvinnor, var det
en man som behövdes klippas å rakas så var det
ju en man som ^{fick} tråda emållan, att lägga den döde
i kistan hörde kvinnorna till, däremot likvakan
hörde männen till. Numera är det sällan att kistan
är svart, är det ett barn som har slutat brukas oftast
vita kistor som prydes med blommor, är det en vuxen
människa brukas ekfärg vara förhärskande på kistan
antingen äkta eller målade i ek, om det var kvinna
eller man i kistan gjordes ingen åtskillnad i döden är
alla lika, och jordfästningen skede i regel efter dödsdag-
en, i sorgetåget brukade släkten gå först åfter kistan
präststaverna före, om den döde var man eller kvinna
ringdes lika i kyrkklockorna, mån om det var barn
börjades ringningen med lilla klockan, å för vuxna
med storklockan.

Vid alla större högtider under året var det kvinnorna som hade mycke bestyr med sköttslen av hemmet, där skulle bakas bryggas tvättas skuras å puttsas på alla de vis, så allting var rent å snyggt så mannen trivdes hemma å han i sin tur hade sich se till att vedlären inte stod å gapade tom, och att gård å gata var snygg å ren. Kvinnorna skulle ge åkt på alla tyddor, som hade betydelse för det kommande året vilket dom var måst skickade till, pojkar brukade någon gång spä för egen del men sållan var det något som slog in. Pojkar å flickor brukade ofta gemensamt ställa till dans å lekar, i regel var det pojkarna som bjöd upp till dans, men så rätt som det var hörde man en kraftig stämning, damernas valk å då blev det fart på flickorna att bjuda den gässe de bäst tyckte om å där blev alltid särskild tacht i den valken. I min ungdom så var det sed om det var vackert väder att ungdomen träffades varje lördagskväll för dans å lekar vid såkallad trehanten

Sällan var det att flickorna träffades ensamma för att leka, alla flickor som hade kavaljer hade ju sällskap med honom till dansbannan midsommarafton, andra flickor gick i flock till dansbannan, men hem var det inte många i flochen dom mästa hade skaffat sig en följeslagare det var ju alltid lite intressantare. En flicka som var mycke efterhängsen pojkarne kallade man å sade det är en riktig pägatös. och var det en päjhe som var efterhängsen flickorna så blev det ju en tåsapåg. I dessa trakter var det sällan när ungdommar var tillsammans att några grova ord yttrades eller några sexuella anspelningar hördes utan all anständighet återsträvades. Somliga ungdommar var mycke munsviga, mån i gärning var det inte mycke bevänt med sådana storskrövlare. Under somrarna då höet var nybärgat var där en förunderlig bedövande doft, så vid middagsvilan låg man ofta i ladorna å skojade till man sömnade av denna bedövande doft.

Samliga av grabbarna ville gärna påskina att dom hade särskild tur hos flickorna, andra i sin tur ville påstå att det var dom som hade den förmänen, ofta hade flickorna öknamn på pojkarna, å det var inte utan att pojkarna hade öknamn på flickorna, men det skulle ju föreställa smeknamn. exempel på smeknamn, vakra Anna. Solstrålen. Blåöga. Lillalisa. Rosenknopp. Mittlilla. Hjärtgrinet. Raggattan m. f. en flicka med ett sånt här öknamn mädde i regel inte illa av det, utan hon lystade utan vidare å slog blygt ner åtminstone det ena ögat, fick en gässe öknamn så var det oftast på grund av hans styrka eller något annat framträdande i hans karaktär. Om alla hade lite överseende med varandra så gick allt fricksjonsfritt.